

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ
БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ**

ШЫМКЕНТ УНИВЕРСИТЕТІ

**ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУ ҚАЖЕТТІЛІКТЕРІ БАР БІЛІМ
АЛУШЫЛАРМЕН ЖҰМЫС ІСТЕУ БОЙЫНША УНИВЕРСИТЕТ
ОҚЫТУШЫЛАРЫ МЕН ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРІНЕ АРНАЛҒАН
ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫМДАР**

ШЫМКЕНТ, 2025

1. Жалпы ережелер

Осы әдістемелік ұсынымдар Шымкент университетінің жоғары білім беру жүйесінде инклюзивті тәсілді іске асыру мақсатында әзірленді. Олар Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасы негізінде ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушылардың сапалы білім алуы үшін тең жағдайлар жасауға бағытталған.

Инклюзивті білім беруді заңнамалық және нормативтік қамтамасыз етілуі:

-ҚР "Қазақстан Республикасындағы мүгедектерді әлеуметтік қорғау туралы" № 39-III ҚРЗ Заңы (03.12.2015 ж. жағдай бойынша өзгертулер мен толықтырулармен);

-ҚР "Педагог мәртебесі туралы" 2019 жылғы 27 желтоқсандағы № 293-VI ҚРЗ Заңы;

– Қазақстан Республикасының 2025-2030 жылдарға арналған инклюзивті саясатының тұжырымдамасы (ҚР Үкіметінің 2024 жылғы 30 желтоқсандағы № 1143 қаулысымен бекітілген);

- "Арнайы (түзету) білім беру ұйымдарының үлгілік оқу жоспарлары туралы"ҚР Білім және ғылым министрінің 2004 жылғы 20 тамыздағы № 696 Бұйрығы;

- ҚР БҒМ-нің 2009 жылғы 16 наурыздағы № 4-02-4/450 "мүмкіндігі шектеулі білім алушыларға инклюзивті (интеграцияланған) білім беруді ұйымдастыру бойынша әдістемелік ұсынымдар"хаты;

- ҚР БҒМ-нің 2012 жылғы 8 мамырдағы № 4-5/647 "Үйде оқитын мүгедек білім алушыларды бағдарламалық-техникалық құралдармен жұмыс орындарымен қамтамасыз ету жөніндегі нұсқаулық-әдістемелік хат"хаты;

- ҚР Үкіметінің 2013 жылғы 17 мамырдағы № 499 "Жалпы білім беру ұйымдары қызметінің үлгілік қағидалары"қаулысы;

- ҚР БҒМ 2013 жылғы 4 шілдедегі № 258 "Даму мүмкіндігі шектеулі білім алушыларға арналған арнайы білім беру ұйымдары қызметінің үлгілік қағидалары"бұйрығы.

Құжат ЕББҚ бар адамдарды оқыту үшін қажетті ұйымдық - педагогикалық, әдістемелік және инфрақұрылымдық жағдайларды қамтамасыз етуге, сондай-ақ олардың ЖОО-ның білім беру ортасына және әлеуметтік-мәдени өміріне толыққанды интеграциялануына бағытталған.

2. Терминдер мен анықтамалар

Ерекше білім беру қажеттіліктері (ЕББҚ)—білім алушының денсаулығының шектеулі мүмкіндіктеріне байланысты туындайтын және жеке көзқарасты, білім беру ортасын бейімдеуді, қосымша білім беру және әлеуметтік қызметтер көрсетуді талап ететін қажеттіліктері.

Мүгедек — тіршілік әрекетінің шектелуіне әкеп соқтыратын ауруларға, жарақаттарға немесе ақауларға байланысты дене функцияларының тұрақты бұзылуы бар денсаулығының бұзылуы бар адам. Мүгедектікті тану медициналық-әлеуметтік сараптамамен жүзеге асырылады. ЕББҚ бар студент- физикалық, сенсорлық, интеллектуалдық немесе басқа да бұзылуларға байланысты жоғары білім алу процесінде арнайы психологиялық-педагогикалық, әдістемелік, әлеуметтік немесе техникалық қолдауды қажет ететін студент.

Ассистент (тьютор) - білім беру процесінде ЕББҚ бар білім алушымен бірге жүретін, институттың әлеуметтік ортасында жүріп-тұруға, коммуникацияға, оқу материалын игеруге және бейімделуге көмек көрсететін тұлға.

3. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушылардың санаттары мен ерекшеліктері.

Инклюзивті тәсіл шеңберінде ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушылардың мынадай санаттары бөлінеді, олардың әрқайсысы білім беру бағдарламаларын табысты игеру үшін белгілі бір жағдайларды талап етеді:

Есту қабілеті бұзылған білім алушылар

Есту қабілеті нашар және саңырау адамдар кіреді, бұл ауызша қарым-қатынасты қиындатады немесе жоққа шығарады. Ақпаратты берудің балама арналарын пайдалану ұсынылады: сурдоаударма, көрнекі материалдар, мәтіндік сүйемелдеу және техникалық құралдар.

Сөйлеу қабілеті бұзылған білім алушылар

Бұл дизартрия, алалия, афазия және ауызша және немесе жазбаша тілдің дамуындағы басқа да ауытқулары бар студенттер. Оларға білімді бағалаудың бейімделген формалары және вербалды емес өрнек формаларын кеңейтілген қолдану қажет.

Көру қабілеті бұзылған білім алушылар

Толық соқырлардан нашар көретіндерге дейінгі студенттерді қосыңыз. Қол жетімділікті қамтамасыз ету үшін арнайы форматтарды (аудио материалдар, Брайль шрифті, үлкейтілген шрифт) қолдану, сондай-ақ мамандандырылған бағдарламалық жасақтама мен сүйемелдеуді қолдану қажет.

Тірек-қимыл аппараты бұзылған білім алушылар

Бұл қозғалыс белсенділігі шектеулі студенттер (мысалы, церебральды сал ауруы, жарақат немесе ауру салдарынан). Кедергісіз сәулет ортасын құру, сондай-ақ оқу процесін икемді ұйымдастыру (ыңғайлы орналастыру, техникалық қолдау, ассистенттер) талап етіледі.

Бірнеше бұзушылықтары бар білім алушылар

Шектеулердің бірнеше түрлерінің үйлесуі (мысалы, есту және көру) жеке қолдауды, кешенді тәсілді және әртүрлі профильдегі мамандардың (мұғалімдер, психологтар, дефектологтар, тьюторлар) өзара әрекеттесуін талап етеді

Созылмалы соматикалық аурулары бар білім алушылар

Бұл тұрақты медициналық бақылауды, арнайы сабақ режимін және икемді кестені қажет ететін студенттер (соның ішінде академиялық демалыс, жеке тапсырмалар, онлайн оқыту және т.б.).

4. Инклюзивті білім беру ортасын құру: тәсілдер мен ұсыныстар

Шымкент университеті инклюзивті білім беру саясатын іске асыра отырып, барлық білім алушылар, оның ішінде ерекше білім беру қажеттіліктері бар адамдар үшін сапалы оқытуға тең қолжетімділікті қамтамасыз етуге ұмтылады. Ерекше білім беру қажеттіліктері деп оқудың арнайы жағдайларын жасауды талап ететін физикалық немесе психикалық дамудың бұзылуына байланысты білім алушылардың жеке ерекшеліктері түсініледі.

Мұндай шарттардың қатарына мыналар жатады:

- арнайы психологиялық-педагогикалық және әдістемелік қолдау көрсету;
- ЕББҚ бар білім алушылардың мүмкіндіктеріне бейімделген арнайы технологияларды, оқыту әдістері мен құралдарын пайдалану;
- қабылдау, қозғалыс, коммуникация және психоэлеуметтік қажеттіліктерді ескере отырып, білім беру ортасын ұйымдастыру;
- білім беру процесінің үздіксіз мониторингі мен бейімделуін қамтамасыз ету;
- білім беру процесіне қатысушылардың барлығының білім беруді қолдауға қатысуы

4.1. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар талапкерлерді қабылдау қағидалары

Шымкент университетінде ерекше білім беру қажеттіліктері бар талапкерлерді қабылдау Қазақстан Республикасының қолданыстағы нормативтік актілеріне, университеттің ішкі нормативтік құжаттарына сәйкес және инклюзивті білім беру қағидаттарын ескере отырып жүзеге асырылады. Оқуға тең қол жеткізуді қамтамасыз етуге, ақылға қонымды жағдайлар жасауға, қабылдау комиссиясының барлық кезеңдерінде ЕББҚ бар талапкерлерді сүйемелдеуге ерекше назар аударылады.

Шымкент университетінің қабылдау комиссиясы ЕББҚ бар талапкерлерді, оның ішінде психологиялық және педагогикалық қызмет мамандарын, сондай-ақ қажет болған жағдайда сурдоаудармашыларды немесе ассистенттерді тарта отырып, ақпараттандыруды, консультация беруді және техникалық қолдауды қамтамасыз етеді.

Шығармашылық немесе мамандандырылған емтихандарды тапсыруды талап ететін білім беру бағдарламалары бойынша оқуға түсетін адамдар үшін түсу сынақтарынан өту кезінде кемсітушілік пен кедергілерді болдырмайтын жағдайлар. Тапсырмалардың бейімделген нысандарын, техникалық құралдарды пайдалануға және мамандардың қорытындысы бойынша емтихан уақытын ұзартуға жол беріледі.

ЕББҚ бар талапкерлер қабылдау комиссиясы кезеңінде жеке тәсілді ұйымдастыруға өтініш беруге құқылы. Диагнозға, мүгедектік тобына және шектеулер дәрежесіне қатысты барлық мәліметтер құпия болып табылады және жария етілмейді.

4.2. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар адамдарға тең қол жеткізу және қолдау қағидаттарын сақтай отырып білім беру процесі

Шымкент университетінде ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушылар үшін білім беру процесін ұйымдастыру жеке білім беру қажеттіліктерін ескере отырып және Қазақстан Республикасының қолданыстағы нормативтік құқықтық актілеріне сәйкес инклюзивті тәсіл шеңберінде жүзеге асырылады.

Білім алушыны ЕБҰ-дан жоғары білімнің білім беру бағдарламасына қабылдау кезінде:

- білім алушымен жеке кездесу өткізіледі, оның барысында білім беру ортасы, оқыту шарттары, техникалық және бағдарламалық құралдар, тьюторлық сүйемелдеу және қолдаудың өзге де нысандары бөлігінде оның ерекшеліктері, қажеттіліктері мен тілектері анықталады;

- білім алушының академиялық мүдделері де, психофизикалық даму ерекшеліктері де ескерілетін жеке білім беру бағыты әзірленеді;
- білім алушылармен және оқытушылармен келісім бойынша оңтайлы оқу ритм мен білім беру ресурстарына қолжетімділікті қамтамасыз ететін бейімделген сабақ кестесі жасалады;
- сабақтарға қатысудың және тапсырмаларды орындаудың ықтимал балама нысандары көзделетін пәндердің жеке силлабустары қалыптастырылады;
- оқытудың икемді нысандары мен әдістері қолданылады: аудиториялық, қашықтықтан, аралас, жобалық және т.б., оқу материалын меңгерудің қол жетімділігі мен табыстылығын қамтамасыз етеді.

Университетте ақылға қонымды жағдайлар жасалады (reasonable accommodations), соның ішінде:

- оқу үй-жайлары мен ресурстарына қол жеткізу (аудиториялар, кітапханалар, ақпараттық жүйелер, санитарлық тораптар);
- білім алушыны инклюзивті білім берудің тьюторымен, ассистентімен немесе үйлестірушісімен сүйемелдеу;
- психологиялық қызмет маманының білім алушының эмоционалдық әлауқатын қамтамасыз етуге қатысуы; - білім алушының денсаулық жағдайы туралы ақпараттың құпиялылығын және оның оқу және оқудан тыс өмірге тең қатысу құқығын құрметтеуді қамтамасыз ету.

ЕББҚ бар білім алушылармен жұмыс істейтін барлық оқытушылар Шымкент университетінде инклюзивті білім беруді психологиялық сүйемелдеу қызметі тарапынан нұсқаулықтан және әдістемелік қолдаудан өтеді. Семестрде бір рет білім беру процесі мен бағалау рәсімдерін даралау бойынша кафедрааралық консультациялар мен бірлескен талқылаулар өткізіледі.

ЕББҚ бар білім алушылардың академиялық құқықтары тең, соның ішінде:

- академиялық ұтқырлыққа қатысу;
- бейімделген орындарда тәжірибеден өту;
- зерттеу жобалары мен шығармашылық бастамаларды іске асыру мүмкіндігі;
- аралық және қорытынды аттестаттау кезіндегі жеке тәсіл;
- қажет болған жағдайда психологиялық және әлеуметтік қолдауға қол жеткізу.

Университеттегі инклюзивті білім беру процесі принциптерге негізделген:

- гуманизм және білім алушының жеке басына құрмет;
- білім беру процесінің даралануы мен икемділігі;

- педагогтердің пәнаралық өзара іс-қимылы, мамандардың және әкімшіліктің;
- тұрақты мониторинг және кері байланыс;
- инклюзивті білім беру саласында педагогтердің кәсіби құзыреттілігін дамытуға ашықтық.

4.3. Есту қабілетінің ерекшеліктері бар білім алушылар әдістемелік ұсынымдар:

Университетте ЕББҚ бар студенттер үшін білім беру процесін ұйымдастыру білімді барынша тиімді игеруді, дамытуды және әлеуметтенуді қамтамасыз ететін сараланған тәсілдерді қолдануды талап етеді. Бұл бөлімде әртүрлі бұзушылықтары бар студенттерді оқыту бойынша практикалық ұсынымдар берілген.

4.3.1. Есту қабілетінің ерекшеліктері бар білім алушылар әдістемелік ұсынымдар:

- Көрнекі оқу материалдарын пайдалану (субтитрлері бар слайдтар, инфографика, Мультимедиялық презентациялар).
- Дәрістерді өткізу кезінде сурдоаударманы және/немесе субтитр жүйесін қолдану.
- Ұғымдарды түсіндіру үшін көрнекі схемаларды, кестелерді, анимацияларды қосу.
- Жазбаша нұсқаулар, карточкалар және қолдау материалдары арқылы өзара әрекеттесу.
- Коммуникативтік технологияларды қолдану: чаттар, форумдар, сұрақ-жауап алмасу тақталары.

Оқыту ерекшеліктері:

- Нақты артикуляция, сабырлы сөйлеу, мұғалімнің ашық жүзі.
- Көрнекі байланыс және кімге бағытталғанын көрсету қажеттілігі сөйлеу.
- Жаңа терминдер мен дерексіз ұғымдарды қосымша түсіндіру көрнекі бейнелерге сүйену
- Қажет болған жағдайда-сурдопедагогтың немесе ассистенттің көмегі.

4.3.2. Көрнекі қабылдау ерекшеліктері бар білім алушылар әдістемелік ұсынымдар

- Нашар көретіндерге бейімделген материалдарды пайдалану: үлкен қаріп (кемінде 16 пт), жоғары контраст, дыбыстық нұсқалар, тактильді схемалар.
- Тақтада немесе презентацияда жазылған ақпаратты дауыстау.
- Диктофондарды, электронды үлкейткіштерді, экранды үлкейткіштерді және экранды дыбыстау бағдарламаларын пайдалануға рұқсат.

- Көру қабілетінің толық жоғалуы бар студенттер үшін Брайльді қолдану (мұндай білім алушылар болған жағдайда).

Сүйемелдеу ерекшеліктері:

- Аудиторияда нақты бағдарлау (заттардың орналасуын сипаттау).
- Жарық жағдайларын, жарық көздері мен жарқылдардың орналасуын есепке алу.
- Қауіпсіздік бойынша жеке нұсқамалар өткізу.
- Кампуста навигациялық қолдауды қамтамасыз ету, таңбалауды қолдану.

4.3.3. Моторикасы мен қозғалысы бұзылған білім алушылар әдістемелік ұсынымдар:

- Аудиториядағы орынды жеке таңдау (еркін кіреберіс, ыңғайлы орналасу).
- Лифттерге, дәретханаларға, кітапханаларға және басқа да инфрақұрылым нысандарына қолжетімділікті ұйымдастыру.
- Жұмыс үшін ыңғайлы позаны таңдау мүмкіндігі (отыру, жату және т.б.).
- Ноутбуктерді, планшеттерді, көмекші құралдарды пайдалануға рұқсат құрылғылар (бас тышқан, сенсорлық тақталар және т.б.).

Оқыту ерекшеліктері:

- Сабақтарды өткізудің икемді нысаны (күндізгі-қашықтықтан, аралас).
- Тапсырмаларды ұзақ мерзімде орындау мүмкіндігі.
- Ассистентті аудиторияда немесе кампуста сүйемелдеуге тарту.
- Тапсырмалардың орындалу қарқынын есепке алу, модульдік немесе портфельдік бағалау форматына артықшылық беру.

4.3.4. Психоэмоционалды және коммуникативті ерекшеліктері бар білімалушылар

Әдістемелік ұсынымдар:

- Мұғалімге сабырлылықты сақтау, сыннан аулақ болу, сындарлы диалогты сақтау маңызды.
 - Материалды түсіндіруде үзілістерді қосу, сұрақтарды көтермелеу, негізгі ойларды жазуға рұқсат беру.
 - Таңдау арқылы қысқа жауап немесе тест форматын қолдану.
 - Мультимедиялық және рөлдік оқыту әдістерін, өзара әрекеттесудің ойын түрлерін қолдану.
- Өзара әрекеттесу ерекшеліктері:
- Психоэмоционалды жүктемені азайту.
 - Жеке кеңес беру.

- Сәттілік жағдайлары, оң күшейту, тіпті кішігірім жетістіктер үшін мақтау.

- Білім алушының сұрауы бойынша психологиялық сүйемелдеу.

4.4. Академиялық табысты қолдау: ЕББҚ бар студенттерді бағалау, аттестаттау және практика

Шымкент университетінде ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушылардың оқу жетістіктерін бағалау жеке көзқарас қағидаттарын, білімді бақылау әдістерін бейімдеуді және академиялық нәтижелерді объективті және жайлы бағалауды қамтамасыз ететін жағдайлар жасауды ескере отырып жүзеге асырылады.

Ағымдағы бақылауды және аралық аттестаттауды жүргізу кезінде ЕББҚ бар білім алушыларға мынадай шарттарды ұсыну ұсынылады:

- тапсырмаларды орындау уақытын ұлғайту;
- тапсырмалардың бейімделген нысандарын пайдалану (ақпаратты қабылдау ерекшеліктерін ескере отырып);
- көмекші техникалық құралдарды пайдалануға рұқсат беру (үлкейту құрылғылары, экранға қол жеткізу бағдарламалары, аудио форматтар және т. б.);
- бақылау іс-шараларын жеке немесе шағын топтық форматта өткізу мүмкіндігі;
- оқытушылардың ананы игеру ерекшеліктеріне байланысты жеке бағалау критерийлерін әзірлеуі

4.4.1. Қорытынды аттестаттаудың жекелендірілген нысандары

ЕББҚ бар түлектерді қорытынды аттестаттау олардың жеке ерекшеліктерін ескере отырып және қорытынды аттестаттау туралы қолданыстағы ереже негізінде жүргізіледі.

Қажет болған жағдайда мыналар ұсынылуы мүмкін:

- біліктілік жұмысын немесе қорытынды емтиханды орындауға қосымша уақыт;
- техникалық көмек көрсету үшін көмекші (тьютор) ;
- қорытынды жұмыстарды ұсыну және қорғау нысандарын бейімдеу (қашықтықтан қорғауды, мультимедиялық презентацияларды және өзге де форматтарды қоса алғанда). ЕББҚ түлегінің қалауы бойынша қорытынды емтиханға немесе кафедрамен және оқу бөлімімен келісім бойынша бақылау

іс-шарасының басқа түріне ауыстыра отырып, бітіру жұмысын жазудан босатуға рұқсат етіледі.

4.4.2. ЕББҚ бар білім алушылардың практикалық дайындығын бейімдеу

ЕББҚ бар білім алушылардың өндірістік, оқу және педагогикалық практикасын ұйымдастыру жеке мүмкіндіктер мен ерекшеліктерді ескере отырып, кәсіби құзыреттіліктерді дамытуға бағытталған.

Кафедралардағы тәжірибе жетекшілері міндетті:

- білім алушының денсаулық жағдайын ескере отырып, практикадан қауіпсіз өту бойынша нұсқама беруді қамтамасыз ету;
- кедергісіз ортаны және объектінің қолжетімділігін ескере отырып, практика базасын таңдау;
- практика бойынша есептіліктің міндеттері мен нысандарын бейімдеуде әдістемелік қолдау көрсету;
- ЕББҚ бар студентті сүйемелдеу мәселелері бойынша қабылдаушы ұйыммен өзара іс-қимыл жасау.

ЕББҚ бар білім алушыларға қажет болған жағдайда тьюторды сүйемелдеу ұсынылады, практиканы қашықтықтан немесе бейімделген нысанда (мысалы, қысқартылған сағат көлемімен, жеңілдетілген есептілікпен және т.б.) өткізуге болады.

Университет Кәсіптік бағдар беруді қолдауды, ақпараттық сүйемелдеуді және түлектің даярлық деңгейі мен денсаулық мүмкіндіктеріне сәйкес келетін бос жұмыс орындарын таңдауда көмекті қоса алғанда, ЕББҚ бар түлектерді жұмысқа орналастыруға жәрдемдеседі.

5. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушылардың академиялық ұтқырлығын ұйымдастыру

Шымкент университетінде ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушылардың академиялық ұтқырлығын ұйымдастыру инклюзивті білім беру, әр студенттің құқықтары мен жеке ерекшеліктерін құрметтеу қағидаттарына сәйкес жүзеге асырылады.

ЕББҚ студенттері үшін академиялық ұтқырлық олардың білім беру бағдарламалары мен алмасуларына (ішкі және халықаралық), тағылымдамаларға, ғылыми конференцияларға және басқа да білім

алушылармен тең жағдайда академиялық өзара іс-қимылдың басқа түрлеріне қатысуын көздейді.

Университетте ЕББҚ бар адамдардың академиялық ұтқырлығының қолжетімділігі мен тиімділігін қамтамасыз ету үшін:

- Академиялық ұтқырлықтың барлық кезеңдерінде (қатысуға дейін, қатысу кезінде және одан кейін) сүйемелдеу және консультациялық қолдау қамтамасыз етіледі; *
- Оқу жоспарлары мен кестелерін қалыптастыру кезінде жеке тәсіл, қабылдаушы оқудағы академиялық бағдарламаның мерзімдері мен мазмұнын келісу көзделеді
- Мүгедектігі бар білім алушыларға арналған арнайы гранттарды қоса алғанда, стипендияларға және қаржылық қолдаудың өзге де нысандарына тең қолжетімділік қамтамасыз етіледі;
- Инклюзивті шарттарды және ЕББҚ бар білім алушыларды орналастыру және сүйемелдеу мүмкіндігін ескере отырып, әріптес ЖОО-мен әріптестік келісімдер белгіленеді;
- Ерекше қажеттіліктері бар студенттер үшін академиялық ұтқырлықтың шарттары мен мазмұнының сапасын бағалау үшін мониторинг және кері байланыс тетіктері әзірленеді және қолданылады.

Академиялық ұтқырлықты үйлестіруді университеттің халықаралық ынтымақтастық және академиялық ұтқырлық бөлімі инклюзивті білім беруді психологиялық сүйемелдеу қызметімен және кураторлармен бірлесіп жүзеге асырады. Жауапты бөлімшелер ұтқырлық бағдарламаларын іске асырудың барлық кезеңдерінде білім алушыларды ЕББҚ-мен есепке алуды, кеңес беруді және сүйемелдеуді жүргізеді.

Университеттегі академиялық ұтқырлық ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушылар үшін мүмкіндіктерді қосу, дамыту және кеңейтудің маңызды элементі ретінде қарастырылады.

6. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушылардың білім беру және жеке жетістіктерін қолдау

Шымкент университетінде ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушылар үшін табысқа жету технологиясы жеке көзқарас, қолдаушы білім

беру ортасын құру және инклюзивті құндылықтарды іске асыру қағидаттарына негізделеді.

Жетістікке жету технологиясының негізгі бағыттарына мыналар жатады:

1. Жеке оқыту:

- Жеке білім беру траекторияларын әзірлеу және іске асыру;
- Білім алушының мүмкіндіктерін ескере отырып, оқу процесін икемді жоспарлау;
- Дайындық деңгейіне және даму ерекшеліктеріне сәйкес келетін сараланған тапсырмаларды қамтамасыз ету.

2. Психологиялық-педагогикалық сүйемелдеу:

- Мамандар тобының болуы (тьюторлар, психологтар, педагог-дефектологтар);
- Оқу және тұлғалық жетістіктердің тұрақты мониторингі;
- Түзету-дамыту іс-шаралары мен консультациялар өткізу.

3. Қол жетімді ортаны қамтамасыз ету:

- Кедергісіз сәулет ортасы;
- Көмекші технологияларды (жәрдемақылар, жабдықтар, бағдарламалық қамтамасыз ету) пайдалану;
- Қажет болған жағдайда көмекшілермен бірге жүру мүмкіндігі.

4. Мотивация және қолдау:

- Инклюзивті қатысуымен қызығушылық клубтары мен үйірмелер ұйымдастыру;
- Көшбасшылық қасиеттер мен сенімділікті дамытуға ықпал ететін іс-шаралар өткізу;
- Білім алушылардың ЕББҚ-мен жетістіктерін, оның ішінде ресми іс-шараларда қоғамдық мойындау.

5. Ата-аналармен (заңды өкілдермен) өзара іс-қимыл жасау:

- Ата-аналарды оқу жетістіктері туралы хабардар ету;
- Жеке қолдауды жоспарлауға және іске асыруға тарту;
- Отбасыларға психологиялық-педагогикалық кеңес беру.

6. Кәсіби өзін-өзі анықтаудағы қолдау:

- Кәсіптік бағдарлау іс-шараларын ұйымдастыру;
- Тәжірибеге бағытталған оқыту жүйесіне қосу;
- ЕББҚ бар түлектерді жұмысқа орналастыруға жәрдемдесу.

Аталған бағыттарды тиімді іске асыру ерекше білім беру қажеттіліктері бар әрбір студент өз әлеуетін іске асыра алатын, академиялық және жеке

қасиеттерін дамыта алатын, сондай-ақ кәсіби ортаға табысты кірігетін жағдайлар жасауға мүмкіндік береді.

7. ҚР тұжырымдамасына сәйкес инклюзивті практиканы жетілдіру (2025-2030 жж.)

Қазақстан Республикасының 2025-2030 жылдарға арналған инклюзивті саясат тұжырымдамасына сәйкес Шымкент университеті инклюзивті білім беруді іске асырудағы мынадай әдістемелік тәсілдерге бағдарланады:

- Кедергілерді жоюға және тең қатысу үшін жағдайларды қамтамасыз етуге бағытталған мүгедектіктің медициналық-әлеуметтік моделіне көшуді жүзеге асыру;
- Инклюзия мәселелері бойынша, оның ішінде ішкі тренингтер мен сыртқы курстар арқылы оқытушылардың біліктілігін жүйелі арттыруды жүргізу;
- Ерекше білім беруді ерте анықтау тетіктерін енгізу ЕББҚ бар студенттердің қажеттіліктері мен жеке қолдауы;
- Білім беру процесіне цифрлық және ассистивті технологияларды (экрандық оқырмандар, сөйлеу синтезі бағдарламалары, электрондық білім беру ресурстары) біріктіру;
- Ақпараттық кампаниялар, диалог алаңдары арқылы инклюзивті мәдениетті қалыптастыру және ЕББҚ студенттердің университеттің қоғамдық өміріне қатысуы;
- ЕББҚ түлектерді тұрақты қолдау және кәсіби интеграциялау ортасын құру үшін азаматтық қоғам ұйымдарымен, мемлекеттік органдармен және жұмыс берушілермен серіктестіктер құру және дамыту;
- Қолдау стратегиясын кейіннен түзете отырып, тұжырымдамада айқындалған индикаторлар негізінде білім беру ортасының инклюзивтілігіне ішкі мониторинг жүргізу.

Бұл ұсынымдар Шымкент университетінде инклюзивті тәжірибені жетілдіру және ЕББҚ студенттерін білім беру кеңістігіне толыққанды енгізуді қамтамасыз ету үшін негіз болады.

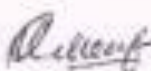
Әзірлеушілер:

Академиялық мәселелер және
стратегиялық даму жөніндегі проректор

Керімбекова А.А.

«Педагогика» кафедрасының меңгерушісі

Ибрагим Қ.Ә.